

Hogere prijzen, grotere zorgen

De gevolgen van inflatie voor Nederlandse huishoudens

Onderzoek onder leden van de FNV – 4 oktober 2022

Belangrijkste resultaten

Inflatie raakt Nederlanders steeds harder. We zijn in een inkomenscrisis terecht gekomen die grote gevolgen heeft voor de levens van mensen. Waar we ons begin dit jaar nog druk maakten over een inflatie die boven de 5% uitkwam, worden we nu geconfronteerd met percentages die ver boven de 10% liggen. Percentages zijn echter abstract. Belangrijk is wat deze stijgende kosten voor mensen betekenen. Wat betekent de inflatie voor de inkomens en bestaanszekerheid van mensen? Op welke manier proberen ze met hun zorgen om te gaan en welke keuzes maken ze?

In maart deed de FNV een onderzoek onder bijna 20.000 leden om daar een beter beeld van te krijgen. Net na de aankondigingen van de maatregelen van het kabinet op Prinsjesdag hebben we onze leden opnieuw gevraagd wat zij merken van de inflatie, hoe ze naar de toekomst kijken en of ze vertrouwen hebben in de maatregelen die het kabinet neemt. Die vragenlijst is door meer dan 28.000 leden ingevuld in de periode van 23 september '22 tot en met 2 oktober '22. De meest opvallende resultaten van dat onderzoek staan in dit rapport.

Drie urgente inzichten komen uit dit onderzoek naar voren:

- Het aantal leden dat zich zorgen maakt over de toekomst en bang is voor schulden is flink gestegen t.o.v. maart '22;
- Stijgende prijzen en de onzekerheid over de toekomst leiden tot steeds verdergaande keuzes die grote effecten hebben op het leven van mensen;
- Er is zeer weinig vertrouwen dat de kabinetsplannen voldoende zijn om de huidige problemen weg te nemen. Onder twintigers ligt dit vertrouwen nog lager.

Stijgende zorgen door aanblijvend hoge inflatie

De groep die zich door de stijgende prijzen zorgen maakt over de toekomst is flink gestegen t.o.v. maart '22. 68% van de respondenten maakt zich door de stijgende prijzen zorgen over de toekomst (dit was 56%). Onder twintigers is dit percentage zelfs 77%. De angst voor schulden is toegenomen van 42% naar 46%. Voor de groep tot en met een modaal inkomen is dit 51% en voor twintigers zelfs 57%.

Eén op de drie leden komt aan het einde van de maand geld tekort

In dit nieuwe onderzoek zien we dat de groep die geld tekortkomt aan het einde van de maand is toegenomen tot 33% (was 29%). 35% komt precies uit (34%). Daardoor maken de deelnemers ook steeds rigoureuze keuzes om nog rond te kunnen komen. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om het lager zetten van de verwarming (72% van alle deelnemers), maar ook om het overslaan van maaltijden (33% van de mensen in de bijstand) tot het uitstellen van krijgen van kinderen (23% van de twintigers).

Weinig vertrouwen in huidige oplossingen kabinet, structurele inkomensstijgingen nodig

We vroegen onze leden of zij denken dat de plannen die het kabinet op Prinsjesdag heeft gepresenteerd de huidige problemen gaan oplossen. Doordat het kabinet laat in actie kwam, is nog erg onduidelijk wat de effecten van veel plannen voor leden zullen zijn. Dit terwijl de kosten van

levensonderhoud doorstijgen. Van alle respondenten heeft slechts 10% vertrouwen dat de kabinetsplannen voldoende zullen zijn om de huidige problemen op te lossen, 59% heeft geen vertrouwen, de overige groep weet het niet. Onder twintigers is het percentage wantrouwendenden zelfs 72%.

Honderden euro's extra nodig

Voor de groep werkenden die aangeeft net rond te kunnen komen of geld tekortkomt gaat het daarbij om significante bedragen die nodig zijn om rond te kunnen komen: 61% geeft aan 100-300 euro per maand nodig te hebben, 18% zelfs 300 tot 500 euro extra.

Dit laat onderzoek zien dat er veel voor nodig zal zijn om te zorgen dat mensen de rekeningen kunnen blijven betalen én vertrouwen krijgen in dat we deze crisis met elkaar aankunnen. Daarbij gaat het niet om noodverbanden, maar om structurele oplossingen. Te beginnen bij de lonen. Bedrijven hebben de afgelopen jaren forse winsten gemaakt. Bovendien is de reactie van bedrijven op de inflatie een keuze. Bedrijven slagen er grotendeels nog in om de gestegen kosten voor importen door te berekenen aan de Nederlandse consument in plaats van een lagere winst te accepteren. Dit betekent dat er ruimte is om de lonen te verhogen en de koopkracht te stutten. Er is genoeg geld voor fatsoenlijke inkomens.

Methode

Steekproef

Deze enquête werd uitgezet onder FNV leden via de website, algemene nieuwsbrief en direct via bestuurders in verschillende sectoren. 28.168 leden vulden de online vragenlijst in, waaronder werkenden, uitkeringsgerechtigden en gepensioneerden. Leden hadden van vrijdag 23 september tot en met zondag 2 oktober 2022 om de vragenlijst in te vullen. Alle respondenten hebben de enquête ingevuld na Prinsjesdag, en dus ook na de aankondiging van de kabinetsplannen voor 2023. Doordat leden op een oproep konden reageren zou het zo kunnen zijn dat leden die zich al zorgen maken over inflatie sneller geneigd zijn geweest om de vragenlijst in te vullen. Echter, de steekproef is representatief voor leden van de FNV. Respondenten zijn gemiddeld ouder en er zitten wat meer mannen dan vrouwen in de steekproef dan in de Nederlandse populatie. De inkomensverdeling van de respondenten komt wel overeen met de Nederlandse inkomensverdeling.

Vragenlijst

We vroegen respondenten of zij geld overhouden, precies uitkomen of juist tekortkomen. Vervolgens werd gevraagd of respondenten iets van de prijsstijgingen merken en of ze hun gedrag aanpassen aan de prijsstijgingen. De laatste vragen vroegen naar het vertrouwen in de toekomst. Om verschillende groepen met elkaar te kunnen vergelijken werd respondenten gevraagd naar de hoogte van hun persoonlijk inkomen, huishoudinkomen, pensioen of uitkering, geslacht, werkzame sector en leeftijd.

In de opbouw van de vragenlijst is specifiek gelet op de volgorde van de vragen. Zo kwamen de vragen over het effect van inflatie pas na de vragen over hoeveel geld mensen aan het eind van de maand overhouden. De vragen over zorgen over de toekomst zijn pas aan het einde gesteld om te zorgen dat de eerdere antwoorden niet beïnvloed werden.

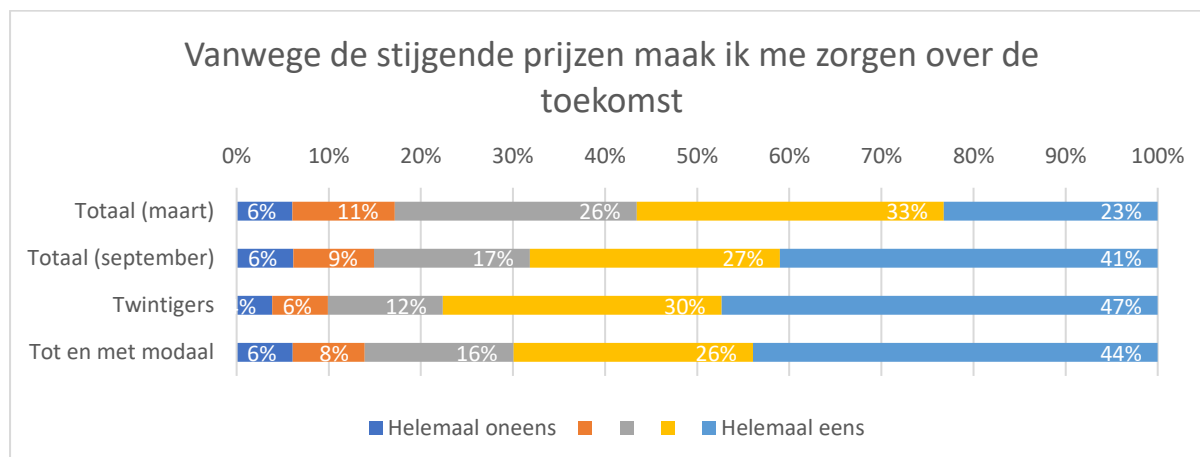
Analyse

Voor alle algemene resultaten werden ook de respondenten die het onderzoek niet volledig hadden ingevuld meegenomen. Voor analyses waarbij we verschillende groepen met elkaar vergeleken zijn de 5995 respondenten die het onderzoek niet volledig hebben ingevuld uitgesloten.

Toelichting op de resultaten

Stijgende zorgen door aanblijvend hoge inflatie

De groep die zich door de stijgende prijzen zorgen maakt over de toekomst is flink gestegen t.o.v. maart '22. 68% van de respondenten maakt zich door de stijgende prijzen zorgen over de toekomst (dit was 56%). Onder twintigers is dit percentage zelfs 77%.

Een groot deel van onze leden is bang voor schulden. Gemiddeld maakt 46% van de leden zich zorgen over schulden. Dit was in het eerdere inflatieonderzoek in maart nog 42%. Het lijkt er dus op dat steeds meer leden zorgen hebben. Wat verder opvalt is dat leden tot de pensioengerechtigde leeftijd meer dan gemiddeld zorgen hebben over schulden. Gepensioneerden hebben juist minder dan gemiddeld vaak zorgen over schulden.

Heb je zorgen over schulden?	Leeftijdscategorie								Totaal
	18-20	21-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80+	
Ja	56%	57%	56%	53%	48%	38%	30%	24%	46%
Nee	36%	36%	36%	37%	43%	53%	60%	67%	46%
Weet ik niet / wil ik niet zeggen	8%	8%	8%	10%	10%	9%	10%	9%	9%

Ook is er een duidelijke correlatie met het inkomen. Met name leden met een persoonlijk inkomen tot het modale inkomen maken zich zorgen om schulden en hoe hoger het inkomen hoe minder zorgen mensen hebben. De onderstaande tabel geeft aan hoeveel procent van de leden aangeeft bang te zijn voor schulden per inkomensgroep.

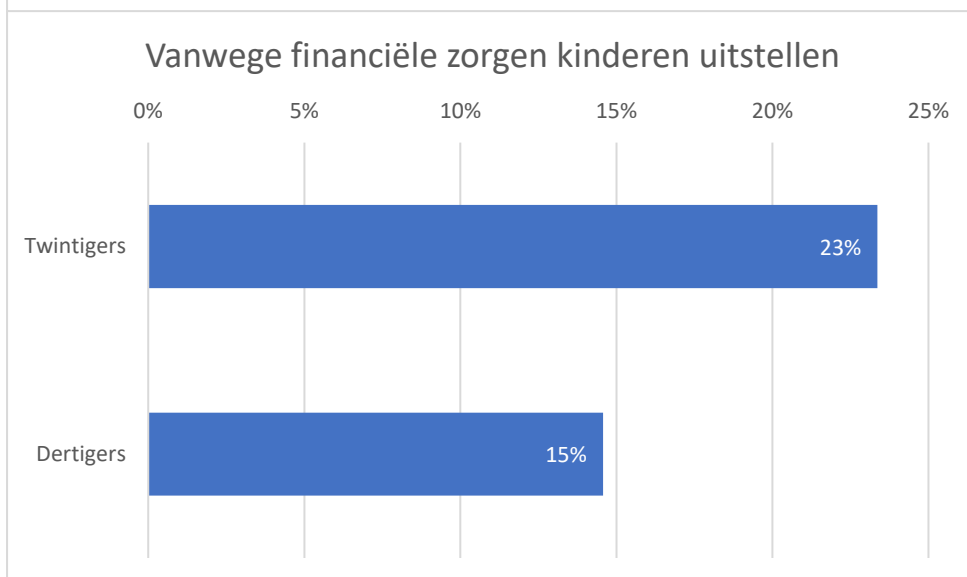
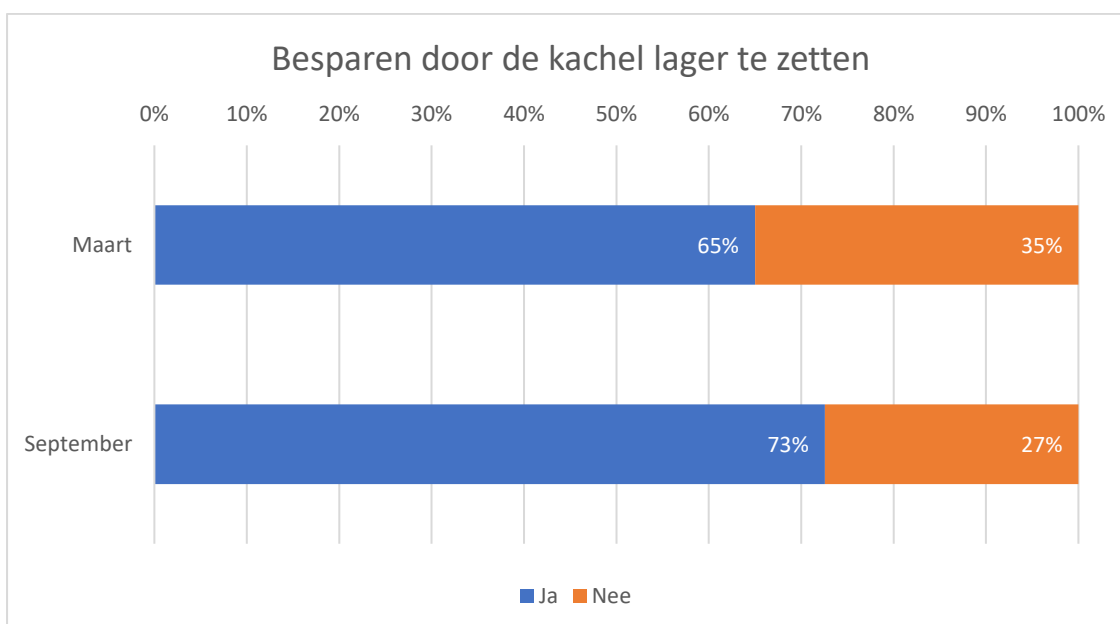
Hoogte persoonlijk inkomen	% mensen per inkomensgroep dat aangeeft zorgen te hebben over schulden.
Minder dan 500 euro	49%
tussen de 500 - 1000 euro	57%
tussen de 1000 - 1300 euro	53%
tussen de 1300 - 1700 euro	55%
tussen de 1700 - 2000 euro	53%
tussen de 2000 - 2500 euro	46%

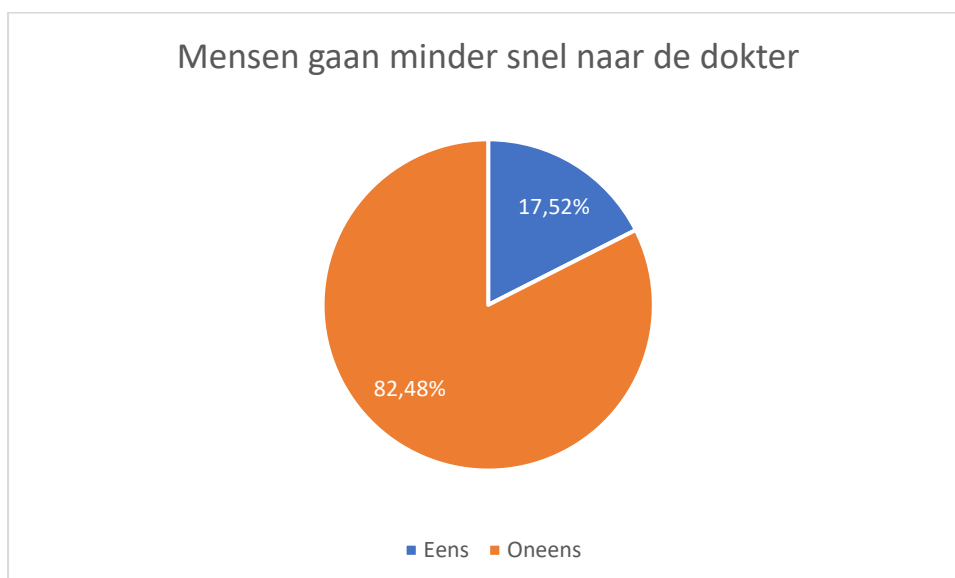
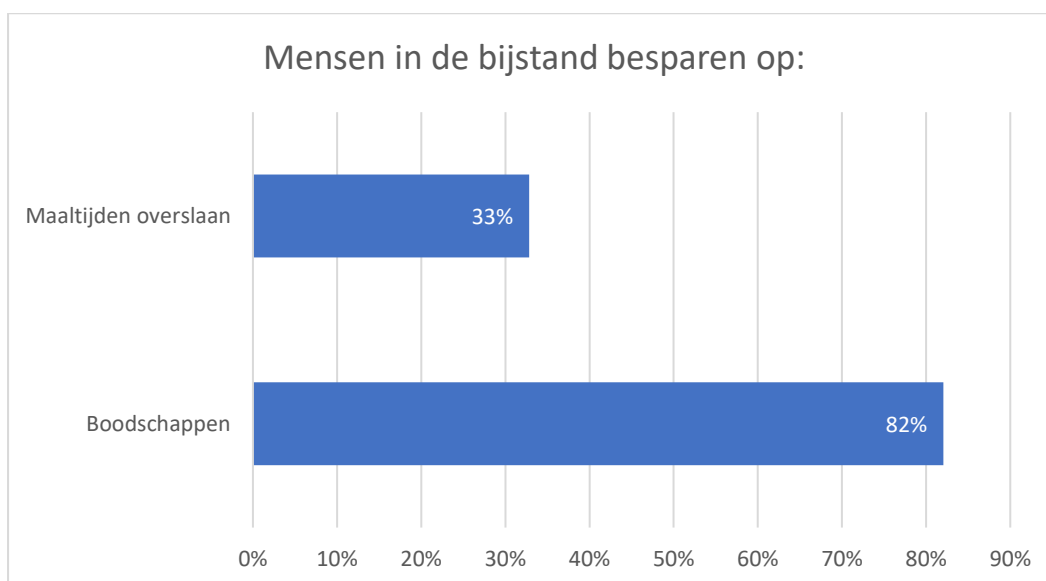
tussen de 2500 - 3000 euro	38%
tussen de 3000 - 3500 euro	27%
meer dan 3500 euro	17%
Weet ik niet / wil niet zeggen	40%

In de tabel is duidelijk te zien dat mensen met hogere inkomens gemiddeld minder zorgen om schulden hebben dan mensen met een inkomen tot modaal (netto 2500).

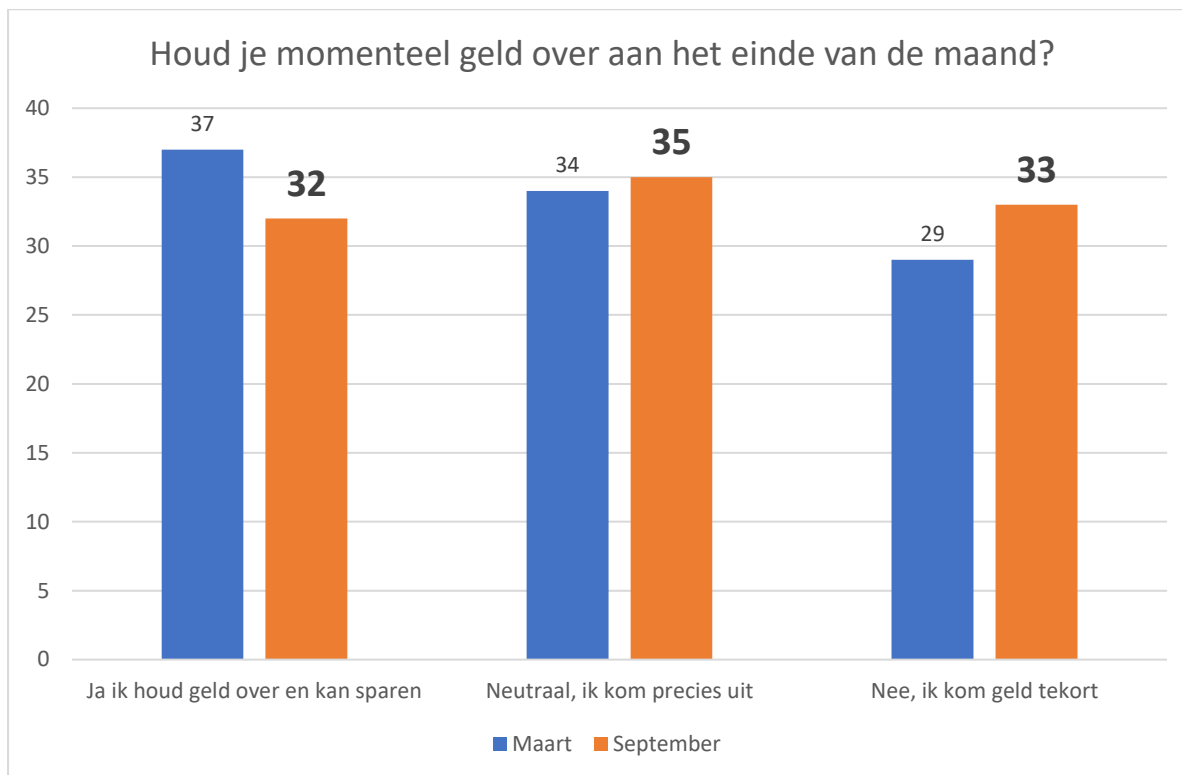
Eén op de drie leden komt aan het einde van de maand geld tekort

In dit nieuwe onderzoek zien we dat de groep die geld tekortkomt aan het einde van de maand is toegenomen tot 33% (was 29%). 35% komt precies uit (34%). Daardoor maken de deelnemers ook steeds rigoureuze keuzes om nog rond te kunnen komen. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om het lager zetten van de verwarming (72% van alle deelnemers), maar ook om het overslaan van maaltijden (33% van de mensen in de bijstand) tot het uitstellen van krijgen van kinderen (23% van de twintigers). Bijna 18% van de alle deelnemers slaat ook dokters en/of tandartsbezoeken over.

Veel mensen geven dan ook aan dat zij aan het einde van de maand een stukje maand overhouden aan het einde van hun loon. In de onderstaande grafiek wordt weergegeven hoeveel procent van de leden kan sparen, precies uitkomt of geld tekort komt. De linker kolom per kleur geeft de data aan van het vorige onderzoek in maart, terwijl de rechter kolommen de huidige situatie weergeven. Een groot deel van de mensen komt geld tekort. Bovendien is dit een groeiend probleem.

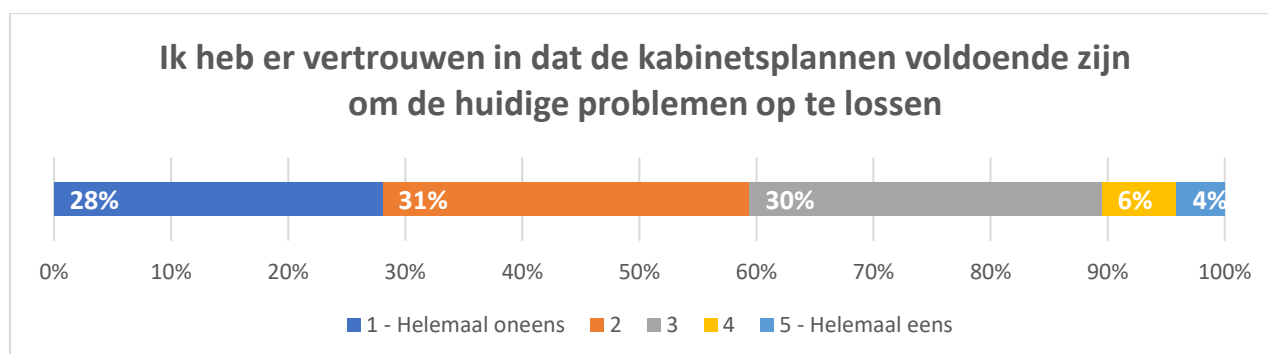
Het gaat bovendien om best veel geld. In de onderstaande grafiek wordt weergegeven hoeveel geld mensen tekort komen als zij aangeven te weinig geld te hebben.

Hoeveel kom je tekort?	Percentage van de leden met tekorten
0 tot 30 euro	1%
30 tot 50 euro	3%
50 tot 100 euro	13%
100 tot 200 euro	34%
200 tot 400 euro	33%
Meer dan 400 euro	12%
Weet ik niet / wil niet zeggen	5%

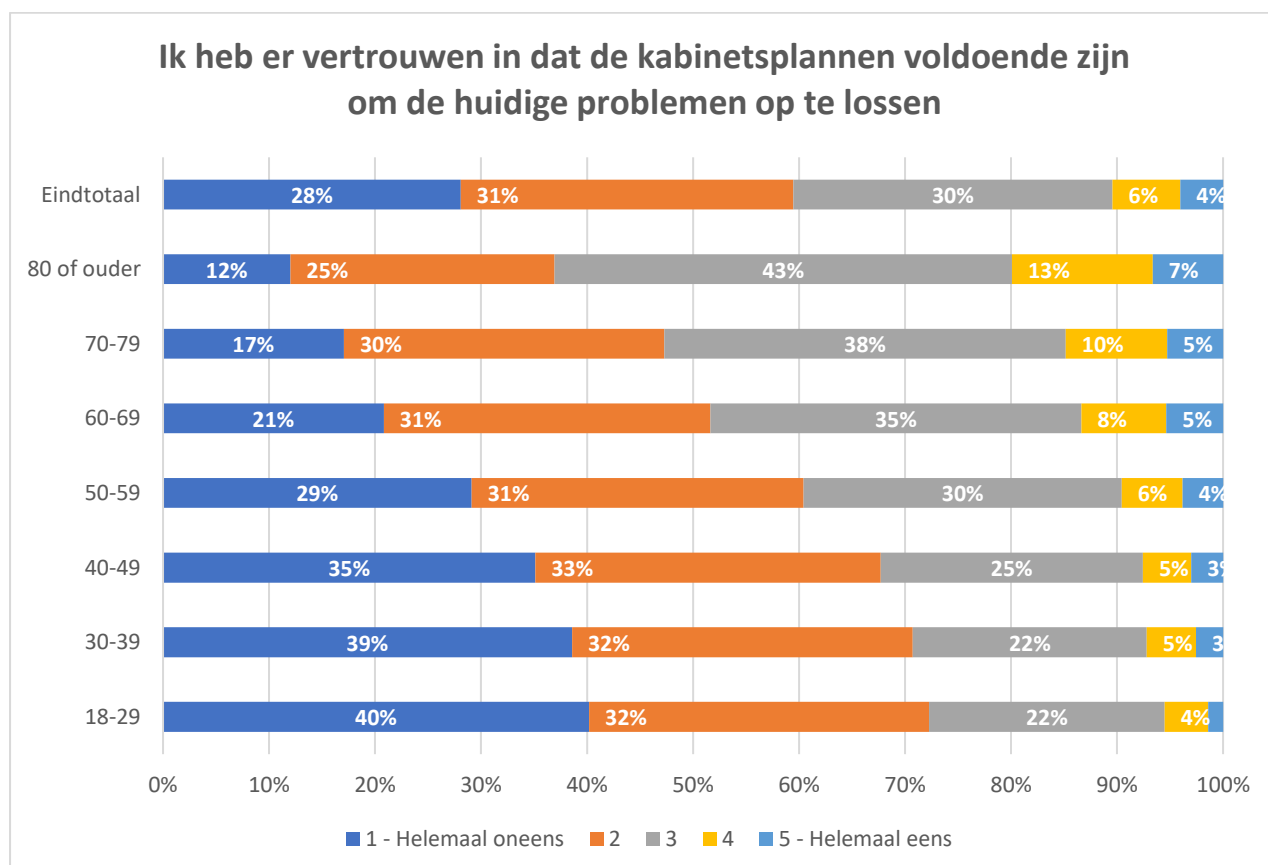
Maar heel weinig van de mensen die een tekort heeft geeft aan dat dit om slechts een paar tientjes gaat. Verreweg de meeste mensen geven aan dat zij honderden euro's tekort komen per maand.

Weinig vertrouwen in oplossingen kabinet, structurele inkomensstijgingen nodig

In de vragenlijst kregen respondenten de volgende tekst voorgelegd: “Het kabinet heeft op Prinsjesdag aangekondigd dat ze het minimumloon verhogen met 10%, de AOW verhogen, de uitkeringen verhogen, de toeslagen verhogen, en dat ze de winsten van bedrijven wat zwaarder gaan belasten. Ook kondigden ze een prijsplafond aan voor de energieprijzen. In hoeverre ben je het eens met de volgende stelling: Ik heb er vertrouwen in dat deze plannen voldoende zijn om de huidige problemen op te lossen”. Uit het antwoord op deze stelling blijkt dat respondenten weinig vertrouwen hebben in kabinetsplannen: 10% denkt dat de plannen volstaan, 59% denkt niet dat de plannen voldoende zijn.

Onder jongeren is het vertrouwen het laagst. In de groep 18 – 29 heeft 5% vertrouwen in de kabinetsplannen. Een grote meerderheid, 72% heeft geen vertrouwen in de plannen. Met leeftijd neemt het vertrouwen in de kabinetsplannen toe. Bijna 20% van de groep van tachtig jaar of ouder heeft vertrouwen in de kabinetsplannen.

Honderden euro's extra nodig

De angst voor schulden komt niet uit de lucht vallen. Een zeer groot deel van de mensen vindt dat het loon wat zij verdienen te laag is. Slechts 37% van de respondenten is tevreden over hun loon.

Vind je dat je genoeg verdiend voor het werk dat je doet?	% mensen
Ja	37%
Nee	63%

Voor de groep werkenden die aangeeft net rond te kunnen komen of geld tekortkomt gaat het daarbij om significante bedragen die nodig zijn om rond te kunnen komen: 61% geeft aan 100-300 euro per maand nodig te hebben, 18% zelfs 300 tot 500 euro extra.

Binnen de groep die betalingsproblemen heeft of verwacht (39% van de respondenten), voert de energierekening de boventoon:

